

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

ВЪРХОВЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ
НА СЪЮЗА ПО ВЪПРОСИТЕ
НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ И
ПОЛИТИКАТА НА СИГУРНОСТ

Брюксел, 18.5.2017 г.
JOIN(2017) 18 final

**СЪВМЕСТЕН ДОКЛАД ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Доклад за изпълнението на прегледа на европейската политика за съседство

Съдържание

1. ВЪВЕДЕНИЕ	3
2. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА ДВУСТРАННИТЕ И РЕГИОНАЛНИТЕ ОТНОШЕНИЯ	4
Двустранни отношения	4
Регионални отношения	9
3. НАПРЕДЪК ПО ОСНОВНИТЕ ПРИОРИТЕТИ	13
Добро управление, демокрация, върховенство на закона и права на човека	13
Икономическо развитие за стабилизиране	17
Сигурност	23
Миграция и мобилност	27
4. ФИНАНСОВА ПОМОЩ ЗА ПОДКРЕПА НА СЪСЕДНИТЕ ДЪРЖАВИ	29
Съвместно програмиране и засилена координация с държавите — членки на ЕС	30
Засилено сътрудничество с европейските финансови институции (ЕФИ) и международните финансови институции (МФИ), включително чрез смесено финансиране	30
Доверителни фондове	32
Резерв за гъвкавост	33
Европейски план за външни инвестиции	33
5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	34

Доклад относно изпълнението на прегледа на европейската политика за съседство

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Това е първият доклад, изготвен след прегледа на европейската политика за съседство (ЕПС) от ноември 2015 г.¹, в който се определя нова рамка за изграждане на по-ефективни партньорства между ЕС и неговите съседи и за подкрепа на стабилизирането като основен приоритет. Докладът отразява големите политически приоритети на външната дейност на ЕС, които бяха съгласувани със Съвета² след публикуването на глобалната стратегия за външната политика и политиката на сигурност на ЕС през юни 2016 г.

Прегледът на ЕПС беше основан на широк процес на консултации с участието на партньорите и на държавите — членки на ЕС, и беше изготвен въз основа на техния принос. С него беше въведен нов подход, включващ по-голямо зачитане на различните стремежи на партньорите на ЕС; по-ефективно преследване на области от взаимен интерес; нови методи на работа в подкрепа на по-голямо чувство на ангажираност от страна на партньорите и за по-голямо участие и споделена отговорност от страна на държавите членки; както и по-голяма гъвкавост в начина, по който ЕС провежда своите политики и насочва средствата си за развитие. Настоящият доклад отразява поетите в прегледа на ЕПС ангажименти за информиране на всички заинтересовани страни относно напредъка в областта на ЕПС. Освен това в него се прави преглед на развитието на отношенията на ЕС с неговите партньори след приемането на преразгледаната политика и се представя начинът, по който ЕС изпълнява новия подход.

Промените в съседните на ЕС държави и в самия ЕС постоянно потвърждават значението на близките и ползотворни работни отношения между ЕС и неговите съседи. ЕС подкрепя независимостта, суверенитета и териториалната цялост на всички държави партньори, което е в съответствие и с принципите на Устава на ООН. Терористичните нападения в ЕС и в съседните държави показват, че засилването на сътрудничеството трябва да продължи както в областта на сигурността, така и в областта на политическите и социално-икономическите двигатели на насилствения екстремизъм. Справянето с незаконната миграция и реакцията на бежанските потоци продължават да са важни предизвикателства както за ЕС, така и за неговите съседи, и представляват ключови области, върху които да съсредоточим работата си предвид продължаващата нестабилност вследствие на конфликтите, особено в Либия и Сирия. Съседните държави на изток продължават да полагат усилия за осъществяване на обществени трансформации в условията на натиск от страна на все по-твърдата руска външна политика.

В настоящия доклад се подчертава също така как ЕС и неговите партньори на изток и на юг работят за насърчаване на стабилизирането и устойчивостта, като поставят

¹ Съвместно съобщение JOIN(2015) 50 final, прието на 18 ноември 2015 г., и заключения на Съвета от 14 декември 2015 г.

² Заключения на Съвета относно глобалната стратегия за външната политика и политиката на сигурност на Европейския съюз (док. 13202/16 от 17 октомври 2016 г.): <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13202-2016-INIT/bg/pdf>.

акцент по-специално върху икономическото развитие, заетостта, младежката заетост и като подкрепят ангажимента на ЕС за утвърждаване на демокрацията, върховенството на закона, зачитането на правата на човека и доброто управление с ефективни и отговорни публични администрации и участие на гражданското общество.

През 2016 г. беше отбелязан напредък в придаването на нов импулс на отношенията със съседните държави чрез нови форми на индивидуализирани партньорства. Това включваше работа по нови специфични за всяка държава рамки за двустранно сътрудничество под формата на приоритети за партньорство и актуализирани програми за асоцииране. Подходът на съвместен ангажимент направи възможно по-доброто отразяване на индивидуалните потребности и стремежи на държавите партньори, както и интересите и ценностите на ЕС.

Финансовата помощ се използва по-гъвкаво за подкрепа на новите приоритети на ЕПС. Държавите членки бяха включени изцяло в процеса на определяне на тези приоритети също и чрез засилена координация в областта на финансовата помощ и съвместното планиране. Освен това беше осигурено по-тясно участие на гражданското общество и на други заинтересовани страни.

Глобалната стратегия ще ръководи външната дейност на ЕС през идните години, а преразгледаната ЕПС е важен инструмент за постигане на нейните цели, по-специално като отговаря на необходимостта от засилване на устойчивостта на държавите и общества на изток и на юг от ЕС, съобразно съответните заключения на Съвета³. Преразгледаната ЕПС съответства и на Декларацията от Рим, която насърчава по-силната роля на Европа на световната сцена⁴, както и на Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие и нейните цели за устойчиво развитие.

В следващите раздели се очертава развитието на двустранните и регионалните отношения между ЕС и партньорите; представят се подробности, свързани с напредъка по основни приоритети на сътрудничеството; описва се въздействието на финансовата помощ и се отправя поглед към бъдещото развитие на ЕПС.

2. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА ДВУСТРАННИТЕ И РЕГИОНАЛНИТЕ ОТНОШЕНИЯ

Двустранни отношения

В преразгледаната ЕПС се признава, че отделните партньори имат различни стремежи и интереси в отношенията си с ЕС. През 2016 г. ЕС активно търсеше мненията на партньорите относно бъдещата насока на отношенията, като с редица държави, обхванати от ЕПС, бяха започнати и приключени консултации по нови рамки за

³ Заключения на Съвета относно глобалната стратегия за външната политика и политиката на сигурност на Европейския съюз (док. 13202/16 от 17 октомври 2016 г.): <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13202-2016-INIT/bg/pdf>.

⁴ Декларацията от Рим, 25 март 2017 г., (http://www.consilium.europa.eu/press-releases-pdf/2017/3/47244656633_bg.pdf).

двустранни отношения. Целта беше да се отрази степента на амбиция на всяка държава в отношенията ѝ с ЕС било посредством приоритети за партньорство, актуализирани програми за асоцииране или съществуващите планове за действие. Тези общи двустранни документи, които отразяват споделените политически приоритети, се превърнаха в основа на текущото програмиране на новите двустранни програми за подпомагане (Единни рамки за подкрепа) в рамките на Европейския инструмент за съседство (ЕИС) за периода 2017—2020 г., което се провежда в тясна координация с националните органи на държавите партньори и всички останали заинтересовани страни, включително гражданското общество, социалните партньори, местните и регионалните органи и организациите на частния сектор.

В края на 2016 г. бяха приети приоритетите за партньорство с Ливан и Йордания⁵. С цел да се помогне на двете държави да се справят с последиците от наплива на бежанци вследствие на конфликта в Сирия, бяха договорени пактове, които съдържаха приоритетни действия и взаимни ангажименти и които бяха приложени към приоритетите за партньорство. И двете държави партньори вече получаваха подпомагане от ЕС, за да посрещат потребностите и да насърчават устойчивостта и изграждането на самостоятелност у бежанците и уязвимите приемащи общности, чрез използване на подход на установяване на връзка между помощ, възстановяване и развитие, който обхваща също хуманитарната помощ и предоставя дългосрочни ползи в различни области, като общественото здраве, образованието и създаването на работни места.

Преговорите по приоритетите за партньорство предоставиха възможност отношенията с Алжир и Египет да бъдат поставени на нова основа.

Приоритетите за партньорство с Алжир бяха приети през март 2017 г.⁶ Бяха проведени диалози по въпросите на енергетиката и миграцията; беше подписано споразумение относно гражданската защита и бяха приети програми за сътрудничество в областта на енергията от възобновяеми източници, икономическата диверсификация и управлението на публичните финанси в отговор на големите икономически и фискални предизвикателства, пред които е изправен Алжир понастоящем.

През декември 2016 г. беше постигнато предварително съгласие по проект на приоритетите за партньорство с Египет. Външният министър Shoukhy беше поканен на Съвета по външни работи през март с цел да се обсъдят различните начини за продължаване на работата по приоритетите.

⁵ Решение № 1/2016 на Съвета за асоцииране ЕС—Ливан от 11 ноември 2016 г. за договаряне на Приоритетите за партньорство между ЕС и Ливан (<http://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2016/11/15-eu-lebanon-partnership/>) и Приоритети за партньорство между ЕС и Йордания и приложения Пакт, 20 септември 2016 г. (<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12384-2016-ADD-1/bg/pdf>).

⁶ Док. UE-AL 3101/17 ADD1 от 7 март 2017 г. — Споделени приоритети за партньорство между Алжирската народнодемократична република (Алжир) и Европейския съюз (ЕС) в съответствие с преразгледаната европейска политика за съседство (<http://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2017/03/13-eu-algeria/>).

По отношение на Тунис през 2016 г. беше отбелязано засилване на съществуващите форми на сътрудничество. През септември 2016 г. беше прието съвместно съобщение⁷, в което бяха набелязани по-нататъшни действия за насърчаване на дългосрочната стабилност, включително добро управление, реформа в съдебната система, социално-икономическо развитие и сигурност. То също така предостави основа за създаването на Съвместен парламентарен комитет между ЕС и Тунис през септември 2016 г. и за значителния принос на ЕС за конференцията на инвеститорите в Тунис през ноември 2016 г.

ЕС подкрепя програмата за реформи в Мароко в широк диапазон от социални (образование, здравеопазване, социална закрила, равенство между половете, професионално образование и обучение в техническата област) и икономически области (регулаторно сближаване, зелен растеж, селско стопанство и управление на публичните финанси) и в правосъдната система. Техническото и финансовото сътрудничество с Мароко продължи през целия период на правна несигурност в очакване на решението на Съда на Европейския съюз (Съда на ЕС) относно Споразумението между ЕС и Мароко в областта на селското стопанство.

Вътрешното положение в Либия остава изключително сложно и нестабилно въпреки подписаното през декември 2015 г. политическо споразумение за Либия. Сътрудничеството на ЕС се приспособи към изключително специфичните обстоятелства, включително чрез насочване на подкрепата през общините. Международната общност, включително ЕС, пое ангажимент да изпълни изцяло политическото споразумение за Либия и да продължи посредничеството, насочено към обединяване на всички либийски участници с цел постигане на всеобхватно споразумение за възстановяване на законността и реда, укрепване на върховенството на закона, упражняване на граждански контрол върху силите за сигурност, предотвратяване на финансов колапс, запазване на единството на държавата и борба с тероризма и незаконната миграция.

В стратегията на ЕС относно Сирия⁸ се определят стратегическите цели на ЕС, непосредствените задачи и насоките за действие за намиране на решение за войната в Сирия и за преодоляване на непосредствените и дългосрочните хуманитарни последици от нея. Стратегията определя как ЕС може да играе по-съществена роля за постигането на трайно политическо решение в Сирия като част от съществуващата рамка, договорена от ООН. Освен това в нея се разглеждат начините, по които ЕС може да продължи да оказва помощ на над 13 милиона нуждаещи се в Сирия, да подпомага изграждането на устойчивостта и стабилността в държавата и да подкрепя възстановяването, след като бъде постигнато споразумение, и доброволното, достойно и безопасно връщане на бежанците и вътрешно разселените лица след започването на надежден политически преход.

⁷ Засилване на подкрепата на ЕС за Тунис, JOIN(2016) 47 final.

⁸ Съвместно съобщение, озаглавено „Елементи за Стратегия на ЕС относно Сирия“, (JOIN(2017)11 final от 14 март 2017 г.) и заключения на Съвета по външни работи относно стратегията на ЕС за Сирия от 3 април 2017 г. (<http://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2017/04/03-fac-conclusions-syria/>).

Въпреки че двустранните програми със сирийското правителство са преустановени от 2011 г. насам, ЕС подкрепя сирийския народ, като предоставя животоспасяваща хуманитарна помощ и подкрепя за изграждане на устойчивост и като работи с гражданското общество и НПО. Подкрепата на ЕС поставя акцент върху въпроси, като устойчивостта на равнището на общността, предоставянето на обществени услуги и местното управление, правата на човека и отчетността, изграждането на мира и въпросите, свързани с пола и малцинствата, с цел да се увеличи капацитетът на организациите на гражданското общество да участват в прехода и стабилизирането на държавата. През 2016 г. ЕС значително увеличи своята нехуманитарна помощ, съчетавайки трансграничната помощ с подкрепа вътре в Сирия с цел да се отговори на потребностите на населението и да се засили местната устойчивост. Подкрепата на ЕС се използва също и за съществено подпомагане на петте милиона сирийски бежанци в съседните държави и на техните приемащи общности чрез предоставяне на хуманитарна помощ, както и за подкрепа за изграждане на устойчивост със силен акцент върху образованието, достъпа до основни услуги и мерките, насочени към осигуряване на поминък на бежанците, с цел повишаване на устойчивостта и насърчаване на тяхната самостоятелност. ЕС, съвместно с държавите членки, беше най-големият донор на конференцията за Сирия в Лондон през февруари 2016 г. и използва набор от инструменти за подпомагане на държавите, които се сблъскват със социално-икономическите и екологичните последици от сирийската криза. На организираната от ЕС международна конференция на тема „Подкрепа за бъдещето на Сирия и региона“, която беше проведена в Брюксел през април 2017 г., отново бяха потвърдени пълната подкрепа и ангажимент за вътрешно-сирийските преговори, проведени в Женева под егидата на ООН, в качеството им на единствения форум за договаряне на политическо решение. Беше обърнато специално внимание на ролята на гражданското общество в този процес. Конференцията завърши с поемането на ангажимент на световно равнище за предоставянето на средства в размер на 5,6 млрд. EUR за 2017 г., от които 3,7 млрд. EUR от ЕС и държавите членки, включително 1,2 млрд. EUR от ЕС по линия на хуманитарната помощ и на помощта за изграждане на устойчивост. По този начин беше потвърден поетият в Лондон ангажимент. Освен това Европейският съюз обеща допълнителни 560 млн. EUR за 2018 г. за Йордания, Ливан и Сирия.

Що се отнася до Израел и Палестина⁹, ЕС твърдо подкрепя разрешаването на конфликта чрез създаването на две държави, което е жизненоважно за мира, стабилността и дългосрочното развитие на региона. ЕС инвестира значително в укрепването на капацитета на Палестинската власт, преди всичко в осъществяването на ключови реформи в области, като фискалната консолидация, регулаторната рамка и интегрирането на публичната служба. Средствата от ЕС бяха насочени и към инвестиции, които могат да допринесат за устойчивото подобряване на условията на живот, по-специално в ивицата Газа.

⁹ Това название не може да се тълкува като признаване на държава Палестина и не засяга индивидуалните позиции на държавите — членки на ЕС, по този въпрос.

В рамките на Източното съседство бяха положени също така съгласувани усилия за по-нататъшно развитие на отношенията по начин, който по-добре отразява спецификите на партньорите.

ЕС е ангажиран с постигането на политическо асоцииране и икономическа интеграция с Украйна. За тази цел части от споразумението за асоцииране се прилагат временно от 2014 г. насам, като от 1 януари 2016 г. временно действа задълбочена и всеобхватна зона за свободна търговия. През последните две години с политическата, техническата и финансовата подкрепа от страна на ЕС беше извършена съществена работа за стабилизиране и модернизиране на държавата, като украинското правителство прие основни реформи, особено в областта на борбата с корупцията, независимостта на съдебната система и публичната администрация. Подкрепата за политическото и икономическото стабилизиране на Украйна се осъществява в рамките на програми за макрофинансова помощ и специални мерки.

ЕС продължава ангажимента си за политическо асоцииране и икономическа интеграция с Грузия. Той засили допълнително отношенията си с тази държава чрез влизането в сила на Споразумението за асоцииране ЕС—Грузия през юли 2016 г. (което се прилага временно от 2014 г. насам), както и с текущия преглед на Програмата за асоцииране ЕС—Грузия за периода 2017—2020 г.¹⁰ и присъединяването на Грузия към Договора за създаване на Енергийна общност през октомври 2016 г. Диалогът за либерализиране на визовия режим между ЕС и Грузия¹¹ се доказва като ефективно средство за постигане на широк кръг реформи и проправи пътя за влизането в сила на краткосрочните безвизови пътувания в края на март 2017 г.

Отношенията с Република Молдова (наричана по-долу „Молдова“) продължават да следват рамката на Споразумението за асоцииране ЕС—Молдова, което влезе в сила през юли 2016 г. (и което се прилага временно от 2014 г. насам). В момента е в ход прегледът на Програмата за асоцииране за периода 2017—2020 г.

Бяха започнати консултации по приоритетите за партньорство с Армения, Азербайджан и Беларус.

Преговорите с Армения по ново споразумение за всеобхватно и засилено партньорство приключиха през февруари 2017 г. Сътрудничеството на ЕС с Армения поставя акцент върху реформите в икономиката и управлението, насочени към укрепване на устойчивостта на държавата и към приобщаващо икономическо развитие. През февруари 2017 г. започнаха преговори за всеобхватно споразумение с Азербайджан, насочено да замени споразумението за партньорство и сътрудничество (в сила от 1999 г.). ЕС запазва ангажимента си за укрепване на сътрудничеството с Азербайджан, включително в областта на икономическото развитие, свързаността и подкрепата за гражданското общество.

¹⁰ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/associationagenda_2014_en.pdf

¹¹ http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-363_en.htm

В началото на 2016 г. беше създадена неформална група за координация, съставена от висши служители на ЕС и Беларус, с цел да се обхване по-добре състоянието на двустранните отношения. Предприемането на реални стъпки от страна на Беларус в областта на спазването на универсалните основни свободи, върховенството на закона и правата на човека, включително във връзка с прилагането на смъртното наказание, ще продължи да бъде от ключово значение за оформянето на бъдещата политика на ЕС спрямо Беларус.

Пет от шестте държави партньори на изток са засегнати от конфликти. ЕС подкрепи дипломатическите усилия за намиране на мирно решение на конфликта в Източна Украйна чрез пълното прилагане на споразуменията от Минск и продължава да подкрепя изцяло мирното разрешаване на конфликтите в отцепилите се региони Южна Осетия и Абхазия, както и мирното уреждане на конфликта в Приднестровието чрез даването на специален статут на региона. ЕС също така продължава да подкрепя мирното разрешаване на конфликта в Нагорни Карабах, където статуквото е неустойчиво. Конфликтът не може да бъде разрешен с военни средства и се нуждае от политическо уреждане възможно най-скоро в съответствие с международното право. ЕС продължава напълно да подкрепя усилията за посредничество и предложенията на съпредседателите на Минската група на ОССЕ.

Регионални отношения

Източното партньорство (ИП) обединява ЕС и шестте държави от Източното съседство, като целта е да се работи съвместно по въпроси от взаимен интерес. То се ръководи от четирите приоритета, определени на срещата на високо равнище в Рига¹² през 2015 г.: икономическо развитие и пазарни възможности; укрепване на институциите и добро управление; свързаност, енергийна ефективност, околна среда и изменение на климата; и мобилност и контакти между хората.

Въз основа на тези приоритети от 2016 г. насам към Източното партньорство се прилага подход, който е ориентиран в по-голяма степен към резултатите, с постоянен акцент върху укрепването на устойчивостта на държавите и обществата. Нов стратегически работен план, който съчетава както двустранното, така и регионалното сътрудничество, има за цел да насочва работата на ЕС и шестте държави в периодите между срещите на високо равнище, като поставя акцент върху постигането на двадесет резултата до 2020 г. Всеки резултат е свързан с инструменти за прилагане с ясни междинни цели, които трябва да бъдат постигнати до следващата среща на високо равнище на Източното партньорство през ноември 2017 г., и цели, които трябва да бъдат постигнати до 2020 г. Успоредно с това продължи работата и в рамките на Черноморското взаимодействие¹³.

¹² http://eeas.europa.eu/archives/docs/eastern/docs/riga-declaration-220515-final_en.pdf

¹³ Съобщение, озаглавено „Черноморско взаимодействие – Нова инициатива за регионално сътрудничество“, COM(2007) 160 final от 11 април 2007 г., и Съвместна декларация на министрите на

Източното партньорство работи с обществата и институциите на партньорите, включително законодателите чрез Парламентарната асамблея Евронест¹⁴ и общинските и местните органи чрез рамката на CORLEAP¹⁵. Форумът на гражданското общество към Източното партньорство и националните платформи на гражданското общество допринесоха за диалога в областта на политиката на всички равнища — от комитетите за асоцииране до дейностите в рамките на експертните групи и платформите, включително срещите на министрите. В рамките на Източното партньорство бяха проведени редица такива срещи на министрите, включително в областта на здравеопазването, правосъдието и вътрешните работи, малките и средните предприятия (МСП), околната среда и изменението на климата, цифровата икономика и научните изследвания и иновациите.

Ефективното комуникиране на политиките на ЕС в региона беше подсилено благодарение на новия екип за стратегически комуникации за Източното партньорство и чрез засилване на видимостта на програмите за сътрудничество на ЕС. В Армения и Молдова бяха създадени кампании срещу корупцията и в подкрепа на върховенството на закона. В рамките на допълнителни комуникационни дейности бяха популяризирани конкретните ползи от помощта на ЕС за гражданите в Грузия, като либерализирането на визовия режим и споразуменията за асоцииране. В Украйна рамката „По-силни заедно“ помогна за формулирането на смело и последователно послание относно помощта на ЕС за Украйна.

Териториалното сътрудничество между държавите членки и държавите от Източното партньорство по външните граници на ЕС продължи посредством приемането на програми за трансгранично сътрудничество за периода 2014—2020 г.¹⁶ относно сухопътните граници, морските преходи и морските басейни. Беше постигнат напредък в укрепването на ефективното участие на Молдова и Украйна в макрорегионалната стратегия на ЕС за региона на река Дунав¹⁷.

Съюзът за Средиземноморието обединява държавите — членки на ЕС, държавите от Южното съседство и други държави от Средиземноморския регион. В прегледа на ЕПС беше посочено, че в усилията за регионално сътрудничество в рамките на Южното съседство на Съюза за Средиземноморието ще бъде отдаден приоритет. От 2012 г. насам Йордания е съпредседател на Съюза за Средиземноморието, което подчертава съвместния ангажимент в рамките на този важен форум. По инициатива на върховния представител/заместник-председател бяха проведени срещи на министрите на външните работи, последната от които се състоя през януари 2017 г. Съюзът за Средиземноморието има уникален за региона потенциал да обедини всички

външните работи на държавите от Европейския съюз и от разширената Черноморска зона (Киев, 14 февруари 2008 г.).

¹⁴ Членовете, представляващи Европейския парламент, и членовете, представляващи парламентите на източноевропейските партньори.

¹⁵ Конференция на регионалните и местните власти за Източното партньорство.

¹⁶ http://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/pdf/financing-the-enp/cbc_2014-2020_programming_document_en.pdf

¹⁷ http://ec.europa.eu/regional_policy/bg/policy/cooperation/macro-regional-strategies/danube/

заинтересовани партньори и да донесе преки ползи за региона, по-специално в областта на младежката заетост, предприемачеството, околната среда, водите и инфраструктурата. Показателни в това отношение са срещите на министрите на Съюза за Средиземноморието, в рамките на които беше постигнато съгласие по общи приоритети в ключови области, като синя икономика (ноември 2015 г.)¹⁸, заетост и труд (септември 2016 г.)¹⁹ и енергетика (декември 2016 г.)²⁰. Първата среща на министрите на Съюза за Средиземноморието по въпросите на регионалното сътрудничество и планирането (юни 2016 г.) доведе до по-сериозен ангажимент на държавите партньори към рамките за регионално сътрудничество с акцент върху конкретни и осезаеми инициативи и проекти. През април 2017 г. беше проведена среща на министрите на Съюза за Средиземноморието по въпросите на водите и беше одобрено изготвянето на регионална програма за водите на Съюза за Средиземноморието²¹. На 23 януари 2017 г. в Барселона министрите на външните работи на Съюза за Средиземноморието одобриха пътна карта²² с конкретни предложения за преразглеждане на съществуващите приоритети и за увеличаване на полезните взаимодействия. ЕС продължи да работи за организирането на среща на министрите на Съюза за Средиземноморието по въпросите на търговията. Създаде се експертна група в областта на цифровата икономика, която да се занимава с въпросите на цифровата икономика на регионално равнище.

ЕС укрепи и сътрудничеството си с Лигата на арабските държави (ЛАД). В рамките на стратегическия диалог ЕС—ЛАД, започнал през ноември 2015 г. в Брюксел, две допълнителни работни групи — в областта на борбата с транснационалната организирана престъпност и на международната миграция — бяха добавени към вече съществуващите в областта на борбата с тероризма, оръжията за масово унищожение, управлението на кризи, ранното предупреждение и реакцията при кризи, както и хуманитарната помощ. До момента дейността на тези работни групи е съсредоточена върху провеждането на диалози в областта на политиките и обмен на най-добри практики. На срещата на министрите от ЕС—ЛАД в Кайро през декември 2016 г. беше потвърдена Съвместната работна програма, която поставя акцент върху дейностите, свързани с управлението на кризи, гражданското общество, правата на човека, дипломатията, наблюдението на избори и засиленото участие на жените в икономическото развитие. Върховният представител/заместник-председател участва в годишната среща на върха на ЛАД, която се проведе в Йордания през март 2017 г.

Сътрудничеството на ЕС с Организацията за ислямско сътрудничество (ОИС) получи нов тласък благодарение на успешната съвместна организация на събитие на високо равнище относно дискриминацията и омразата срещу мюсюлманите в Ню Йорк през януари 2016 г.

¹⁸ https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/sites/maritimeforum/files/2015-11-17-declaration-on-blue-economy_en_0.pdf

¹⁹ <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2016/09/UfM-Ministerial-Declaration-Employment-and-Labour.pdf>

²⁰ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15224-2016-INIT/en/pdf>

²¹ www.consilium.europa.eu/en/meetings/gac/2017/04/st08307_en17_pdf

²² <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2017/01/UfM-Roadmap-23-JAN-2017.pdf>

От създаването си през 2014 г. ежегодният форум на гражданското общество „Южно съседство“ в Брюксел е основен елемент на текущия процес на консултации с гражданското общество в рамките на инициатива, насочена към укрепване на механизмите за диалог между гражданското общество, ЕС и органите в държавите от Южното съседство. Основните дискусии на Форума през 2016 г. бяха насочени към миграцията и мобилността, намаляването на неравенствата и ограничаването на пространството за действие на гражданското общество. Фондация „Анна Линд“, със своята мрежа от 5 000 организации на гражданското общество в 42 държави — членки на Съюза за Средиземноморието, продължава да бъде главният събеседник на ЕС по въпросите на межкултурния диалог и насърчаването на взаимното разбирателство.

ЕС подкрепи създаването на SESAME²³, уникална международна инициатива за научна дипломация, основана в Йордания и разработена като инициатива за наука за мир. Това е първият голям международен изследователски център в Близкия изток. В нея участват също така и държави извън региона на съседството (Бахрейн, Иран, Пакистан и Турция).

Значителен напредък беше постигнат и в създаването на партньорство в областта на научните изследвания и иновациите в региона на Средиземноморието (PRIMA), чиято цел е разработването на нови решения за устойчиво управление на водите и производство на храни.

ЕС желае също така да участва в други форми на регионално сътрудничество и да ги насърчава, особено в района на Южното съседство, където регионалното сътрудничество е ограничено. Във връзка с това ЕС участва в различните формати на диалога 5+5²⁴ и е голям застъпник на засилването на сътрудничеството между държавите от Магреб.

Освен това ЕС си сътрудничи с всички африкански държави, включително с държавите от Северна Африка, в рамките на съвместната стратегия Африка—ЕС²⁵ и посредством сътрудничеството си с Африканския съюз. Комисията и върховният представител неотдавна приеха съвместно съобщение²⁶, чиято цел е да се даде нов тласък на стратегическото партньорство с Африка.

Като цяло ЕС работи за подобряването на стратегическата комуникация и разработването на стратегии, съобразени с аудиториите както на изток, така и на юг. По-специално, програмата OPEN²⁷ допринася за по-целенасочени комуникационни дейности, като използва редовни проучвания на общественото мнение и насочва посланията в държавите, обхванати от ЕПС, чрез кампании в социалните медии, контакти между хората и обучения за медиите. Също така използването на културата като инструмент на публична дипломация ще допринесе за повишаване на видимостта на ЕС и засилване на ролята му на глобален участник в съседните държави.

²³ Синхротронно излъчване за експериментална наука и приложения в Близкия изток.

²⁴ Този формат включва пет държави от северното крайбрежие на Средиземно море (Испания, Франция, Италия, Малта и Португалия) и пет от южното крайбрежие (Алжир, Либия, Мароко, Мавритания и Тунис).

²⁵ http://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf

²⁶ JOIN(2017) 17 final от 4 май 2017 г.

²⁷ Програмата за съседство OPEN стартира през ноември 2015 г.

3. НАПРЕДЪК ПО ОСНОВНИТЕ ПРИОРИТЕТИ

Общата цел на преразгледаната ЕПС е да се подкрепи стабилизирането на съседните на ЕС държави и тяхната устойчивост. Това се осъществява чрез целенасочени действия, отразяващи приоритетните области на интерес на ЕС, посочени в прегледа: добро управление, демокрация, върховенство на закона и права на човека; икономическо развитие за стабилизиране; сигурност; и миграция и мобилност.

Партньорите споделят общо разбиране, че трябва да се обърне специално внимание на реформите, които укрепват ключови обществени услуги и устойчивостта на обществата и общностите при адаптирането им към бързата промяна и към външния натиск. Освен това тези реформи дават възможност на ЕС да донесе осезаеми ползи за гражданите, например чрез либерализиране на визовия режим, подкрепа за създаването на възможности и заетост за младите хора и по-голяма гъвкавост в подхода към икономическите и търговските отношения на всяка от държавите с ЕС.

Добро управление, демокрация, върховенство на закона и права на човека

Стабилността на самия ЕС се основава на доброто управление, демокрацията, върховенството на закона и правата на човека и насърчаването на реформите в тези области е от ключово значение за целта на ЕСП за стабилизиране. ЕС подкрепя усилията за насърчаване на върховенството на закона и демократичните ценности, включително съдебна реформа и независимостта на съдебната система, борба с корупцията, защита на правата на човека, основните свободи и диалога с гражданското общество. Тези теми заемат важно място в дискусиите относно приоритетите за партньорство и преразгледаните програми за асоцииране. Чрез политически диалог ЕС продължава да работи с партньорите за насърчаване на спазването на международните ангажименти в областта на правата на човека.

В някои държави, обхванати от ЕПС, бяха проведени избори. Повечето от тях се проведеха в съответствие с действащите международни стандарти за демократични и прозрачни избори. В Египет институционалните стъпки, предвидени в преходната пътна карта, приключиха в края на 2015 г. с провеждането на парламентарни избори. Мисията на ЕС за наблюдение на изборите определи парламентарните избори в Йордания като „прозрачни и добре администрирани“²⁸. ЕС оказва последователна подкрепа за развитието на избирателната система на Йордания и през февруари 2017 г. прие нова програма на стойност 15 млн. EUR²⁹ за по-нататъшно укрепване на демократичното управление. Провеждането на парламентарните избори в Мароко през

²⁸ https://eeas.europa.eu/election-observation-missions/eom-jordan-2016_en/16317/European%20Union%20Election%20Observation%20Mission%20to%20Jordan%20presents%20its%20final%20report%20including%20recommendations%20for%20further%20improvement%20of%20elections.

²⁹ https://eeas.europa.eu/delegations/jordan/20411/european-union-supports-jordan-political-and-environmental-reforms-eu115-million_en

октомври 2016 г. беше съпроводено от мисия на ЕС за оказване на експертна помощ при провеждане на избори и бяха оценени като стъпка напред към консолидирането на програмата за реформи, която се осъществява в Мароко от 2011 г. насам³⁰. Мисията за наблюдение на изборите на Бюрото за демократични институции и права на човека към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (БДИПЧ към ОССЕ) оцени положително парламентарните избори в Грузия като „конкурентни, добре администрирани, а основните свободи като цяло бяха спазени“³¹. Международната мисия за наблюдение на парламентарните избори в Беларус през септември 2016 г. отбеляза желанието за започване на реформа на избирателната система и първите стъпки, предприети от Беларус, за решаване на някои наболели проблеми, въпреки че редица ключови препоръки на БДИПЧ към ОССЕ и Венецианската комисия все още не са взети предвид. Това показва необходимостта от цялостна реформа на избирателната система като част от по-широкия процес на демократизация.

В много съседни държави продължават да съществуват недостатъци, свързани с налагането на върховенството на закона, корупция, слаб административен капацитет и липса на отчетност на администрацията, което възпрепятства икономическото и политическото развитие както на изток, така и на юг.

През 2016 г. Комисията в тясно сътрудничество с екипа на инициативата SIGMA на ОИСР (Подкрепа за подобряване на администрацията и управлението) разработи принципи на публичната администрация (ППА), предназначени да бъдат използвани като референтна рамка от държавите, обхванати от ЕПС, които са поели ангажимент да реформират своите администрации в съответствие с международно признатите принципи и практики за добро управление.

С подкрепата на ЕС Тунис, Грузия и Украйна извършиха съществени реформи в областта на съдебната система, върховенството на закона и борбата с корупцията, като използваха ППА. В петгодишния план за развитие (2016—2020 г.) Тунис изложи планове за по-нататъшни подобрения в управлението (по-специално относно реформата в публичната администрация и борбата с корупцията). Грузия увеличи усилията си за справяне с дребната корупция, като прие пакет от реформи в съдебната система. В Украйна, с помощта на групата за подкрепа на Украйна и на консултативната мисия на ЕС за реформа в сектора на гражданската сигурност, бяха започнати мащабни програми за насърчаване на децентрализацията, спазването на ППА, борбата с корупцията и утвърждаването на върховенството на закона. През 2016 г. в Молдова бяха приети няколко закона за реформа на правосъдния сектор, за ППА и за борба с корупцията, като тяхното изпълнение все още продължава. В Армения през 2017 г. беше ратифицирана нова правителствена програма в областта на ППА, а дейностите за утвърждаване на принципите на публичната администрация в Азербайджан се активизират. Алжир, Мароко и Тунис поемат по пътя на модернизация на управлението на публичните финанси. В Ливан изборът на президент и формирането на правителство сложиха край на дълъг период на политическа безизходност, но все още съществуват слабости по

³⁰ https://www.ecoi.net/file_upload/1226_1481615902_morocco-elections.pdf

³¹ <http://www.osce.org/odihr/elections/georgia/273226>

отношение на прозрачността и ефективността на държавните институции, по-специално във връзка с корупцията. През май 2016 г. успешно бяха проведени местни избори, а парламентарните избори все още предстоят. ЕС продължи интензивното си сътрудничество с Израел в широк кръг от сектори. Пълният потенциал на тези отношения обаче зависи от напредъка на мирния процес в Близкия изток. ЕС инвестира значително в Палестинската власт с цел насърчаване на ключови реформи, по-специално в областта на управлението, фискалната консолидация и регулаторната рамка. Продължаващата окупация и разделението между Западния бряг и Ивицата Газа продължават да създават пречки пред изграждането на палестински държавни структури.

През последните две години се наблюдава съществено влошаване на положението с правата на човека вследствие на въоръжените конфликти в Либия, Сирия и Източна Украйна, незаконното анексиране на Крим и Севастопол от Русия и терористичните атаки. Антидемократичните тенденции в някои държави доведоха до ограничаване на основните свободи, преследване на защитниците на правата на човека и подкопаване на демократичните институции. ЕС продължава да следи отблизо тези тенденции, които заемат основно място в политическите диалози на двустранно и многостранно равнище, и да поддържа редовни контакти с организации за защита на правата на човека и със защитници на правата на човека. Европейският инструмент за демокрация и права на човека остава жизненоважен, включително в най-трудните среди, за оказване на постоянна подкрепа на отделни защитници на правата на човека, както и на организации на гражданското общество, които развиват дейност в областта на правата на човека и демократизацията. Беше подновена финансовата подкрепа на ЕС за Европейския фонд за демокрация (ЕФД) с цел да се подпомогнат активните в тази област организации и отделни лица в държави, в които отстояването на правата на човека стана трудно.

През 2016 г. ЕС започна прилагането на основания на права подход, който обхваща всички права на човека, като един от ръководните принципи на финансовата помощ по линия на ЕИС и възможност за по-ефективно интегриране на защитата на правата на човека и основните свободи.

Ангажиментът към организациите на гражданското общество (ОГО) е съществена част от отношенията на ЕС с всички държави, обхванати от ЕПС. ЕС продължава да се противопоставя на ограничаването на пространството за действие на гражданското общество в държавите, обхванати от ЕПС, и да защитава правото на свобода на изразяване на мнение и свобода на сдружаване с цел засилване на жизнеспособността и устойчивостта на гражданската култура. ЕС отбелязва напредък по отношение на своята политика за достигане до по-малки и по-нови организации, включително такива извън столиците, и прилага пътни карти за ангажимент към гражданското общество³². Инициативите за стипендии на гражданското общество понастоящем се осъществяват чрез напълно развити програми, които се изпълняват както на юг, така и на изток, и са насочени към младежки организации и групи специалисти в областта на политиките. В Тунис се провеждат редовни консултации с активното гражданско общество при подготовката на

³² <https://europa.eu/capacity4dev/public-governance-civilsociety/minisite/eu-country-roadmaps-engagement-civil-society-introduction>

институционалните срещи и преговорите по споразумението за задълбочена и всеобхватна зона за свободна търговия (ЗСТ), партньорството за мобилност и други въпроси. В Грузия, Йордания, Ливан и Мароко ЕС е достигнал до още по-широк кръг участници в областта на политическите, социалните и културните права и правата на човека. В Египет при двустранната помощ на ЕС се поставя акцент върху подкрепата за гражданското общество предвид на приноса, който независимите организации на гражданското общество могат да имат за постигането на устойчива стабилност и сигурност. ЕС поддържа много тясно и добро сътрудничество с добре развитото гражданско общество в Украйна. Поставени са конкретни цели за увеличаване на капацитета на организациите на гражданското общество да участват в политическия диалог с националните правителства и ЕС и за повишаване на качеството на структурирания диалог с Форума на гражданското общество към Източното партньорство и неговите национални платформи.

През 2017 г. беше стартирана инициативата „Младите гласове на Средиземноморието“, която беше основана на достиженията на програмата „Младите гласове на арабския свят“ и разшири нейния обхват, така че да включи държави от ЕС, както и държавите от Южното съседство. Под егидата на фондация „Анна Линд“ мрежата обединява млади учители, журналисти, социални предприемачи, както и активисти за мир и демокрация. Програмата има за цел да обучи млади лидери в умения за водене на дебат и застъпничество, за да ги подготви за активно участие в инициативите за създаване на политики и в политическия живот.

Регионалното сътрудничество в областта на върховенството на закона и доброто управление укрепи до известна степен гражданските общества в държавите от Южното съседство, като постави акцент върху равенството между половете и интеграцията на националните малцинства.

Изпълнението на Плана за действие на ЕС относно равенството между половете за периода 2016—2020 г.³³ наложи всички предложения за проекти да бъдат подлагани на задължителен анализ по отношение на равенството между половете и въпросът за равенството между половете да бъде включван във всички приоритети за партньорство, програми за асоцииране и доклади за отделните държави. Тази тематика е включена в документа „Двадесет резултата от Източното партньорство за 2020 г.“.

В основания на стимули механизъм на ЕИС³⁴ („Интегрираща програма“) се признава специфичният ангажимент за провеждане на политическа реформа. Сумите за 2016 г. бяха разпределени въз основа на оценки на напредъка в 14 държави³⁵ за изграждането на стабилна и устойчива демокрация. През финансовата 2016 г. за Грузия, Тунис и Украйна бяха разпределени допълнителни средства, които бяха използвани за увеличаване на подкрепата за приоритетни дейности, включително реформа на публичната администрация, борба с корупцията, върховенство на закона и подкрепа на гражданското общество.

³³ <https://europa.eu/capacity4dev/public-gender/minisite/eu-gender-action-plan-2016-2020>

³⁴ Член 4, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 232/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2014 г. за създаване на Европейски инструмент за съседство.

³⁵ Сирия не беше включена в оценката за 2016 г., а Израел не участва в Интегриращата програма.

Икономическо развитие за стабилизиране

Устойчивото икономическо развитие е от ключово значение за стабилизирането и за укрепването на способността на съседните държави да се справят с някои от предизвикателствата, които засягат и ЕС — от миграционните потоци до радикализацията, социалната нестабилност и спешната необходимост да се осигурят положителни перспективи за нарастващото и преобладаващо младото население на тези държави. Сътрудничеството в тази област цели да се насърчи предприемачеството и да се създаде привлекателен бизнес климат, особено за МСП, да се развие човешкият капитал чрез образование и професионално обучение, да се гарантират прозрачни пазарни условия, да се подпомогне развитието на цифровата икономика и подходящата инфраструктура — все аспекти, които са от съществено значение за растежа и създаването на работни места.

Що се отнася до вътрешната бизнес среда, през октомври 2016 г. ЕС стартира заедно с ОИСР съвместна Програма за насърчаване на инвестициите в Средиземноморието³⁶, която насърчава диалога в областта на политиките и инициативите за подкрепа на усилията на правителствата на партньорите в областта на инвестиционния климат и бизнес средата. Това създава ползи за хората благодарение на стимулиран от търговията икономически растеж, по-широк избор на продукти и услуги с по-високо качество на по-ниска цена за предприятията и потребителите, което не само засилва вноса, но освен това развива допълнително вътрешния пазар и подобрява възможностите за износ. Подобряването на правосъдието в търговската област и алтернативното разрешаване на спорове, задълбочаването на социалния диалог и подобряването на капацитета за предоставяне на услуги на публичната администрация също ще допринесат за изграждането на по-добра бизнес среда.

Създаването и осъществяването на задълбочени и всеобхватни зони за свободна търговия с Грузия, Молдова и Украйна разкрива нови възможности за търговия и инвестиции и по-стабилна оперативна рамка за дружествата от ЕС и региона. ЕС е най-големият търговски партньор и на трите държави партньори по споразуменията за задълбочени и всеобхватни зони за свободна търговия. През последните години делът на ЕС в цялостната търговия на тези три държави партньори нараства, като през 2016 г. възлизаше на 55 % за Молдова, 41 % за Украйна и 30 % за Грузия. ЕС е и първият търговски партньор за Азербайджан и Армения, като делът на ЕС в цялостната търговия на тези държави представлява съответно 47 % и 26 % . За Беларус ЕС е вторият най-важен търговски партньор с дял от 25 %³⁷.

През април 2016 г. ЕС предостави допълнителна безмитна квота за внесено от Тунис през 2016 и 2017 г. маслиново масло³⁸. Тази самостоятелна търговска мярка беше спешният отговор на Съюза след терористичните атаки от 2015 г. в Тунис с цел

³⁶ <https://www.oecd.org/investment/Promoting-Investment-in-the-Mediterranean-EN.pdf>

³⁷ Данни на ComTrade за 2016 г.

³⁸ <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/EN/1-2015-460-EN-F1-1.PDF>

подкрепа на икономиката на държавата, намаляване на миграционния натиск и социалните вълнения. ЕС и Тунис водят преговори по споразумение за задълбочена и всеобхватна зона за свободна търговия. ЕС предостави помощ за укрепване на селскостопанския сектор и в Грузия, Молдова и Армения. През септември 2016 г. Комисията прие предложение за Регламент относно въвеждането на временни автономни търговски мерки за Украйна³⁹.

Подходът на ЕС към всеки от партньорите по ЕПС отразява степента на ангажираност на всяка държава към подновеното партньорство с ЕС.

През юли 2016 г. ЕС постигна съгласие по въпроса за опростяването на правилата за произход⁴⁰ във връзка с износа от Йордания на широк набор от продукти за срок от 10 години, със средносрочен преглед, което създаде възможности за работа както за гражданите на Йордания, така и за сирийските бежанци.

Редица инициативи в областта на стратегиите за модернизиране на икономиката и предприемачество имат за цел да насърчават МСП чрез инициативата на ЕС за финансово включване в държавите от южното съседство и инициативата EU4Business в Източна Европа. Бяха предприети нови регионални действия за засилване на връзките между ЕС и институциите за подкрепа на предприятията в държавите от източното и южното съседство и за подкрепа на социалното предприемачество като фактор за иновации, насочен към създаване на работни места, особено сред младите хора. ЕС предостави значителни възможности на редица МСП и дружества със средна пазарна капитализация както в държавите от източното, така и в тези от южното съседство. Тази помощ се предоставя чрез международни финансови институции (МФИ) и институциите за развитие на държавите членки в рамките на механизма за инвестиции по линия на добросъседството (NIF). ЕС, в сътрудничество с финансовите институции, прие съществени програми за подпомагане на МСП в Грузия, Украйна, Молдова, Тунис и Мароко, за да се отговори на предизвикателствата в областта на техническата готовност, конкурентоспособността и интеграцията на веригата на стойността, насочени към сближаване на търговското сътрудничество, включително в ключови сектори на селското стопанство и производството. В Мароко тези финансови механизми допълват Програмата за зелен растеж и конкурентоспособност, която поставя специален акцент върху МСП и върху подобряването на бизнес средата. Що се отнася до Египет, през 2016 г. ЕС прие нова програма, озаглавена „Механизъм на ЕС за приобщаващ растеж и създаване на работни места“⁴¹, който се осъществява чрез механизма за инвестиции по линия на добросъседството. В Либия центровете за онлайн обучение в сътрудничество с националния център за МСП повишават пригодността за заетост на младите хора.

В държавите от Източното партньорство беше засилен акцентът върху сближаването на сферите за сътрудничество в областта на младежката заетостта и на пригодността за заетост. Наскоро приетата програма EU4Youth засяга пригодността за заетост на

³⁹ COM(2016) 631 final, 29 септември 2016 г.

⁴⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016D1436&from=BG>

⁴¹ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/c_2016_6633_egypt_aap_2016_part_2_aap_2017_part_1_annex_1.pdf

младежите и младежите в неравностойно положение в държавите от източното съседство и активното участие на младите хора в обществото и икономиката чрез развиване на необходимите на пазара на труда умения и чрез подпомагане на тяхното изграждане като лидери и предприемачи. В Азербайджан ЕС подпомага модернизирването на местните системи за професионално образование и обучение и подобряването на връзките им с потребностите на пазара на труда. В Грузия, Молдова и Армения ЕС продължава да подкрепя развитието на селските райони и устойчивото селско стопанство чрез третата фаза на Европейската програма за развитие на селското стопанство и селските райони в съседните държави (ENPARD). С цел развитие на цифровата икономика⁴² държавите от Източното партньорство се споразумяха през 2016 г. да насочат своето сътрудничество в цифровата сфера към шест приоритетни теми: правна рамка в областта на далеко(съобщенията); доверие и киберсигурност; цифрови умения; иновации в областта на информационните и комуникационните технологии и стартиращи предприятия; електронна търговия, включително електронни продажби, електронно митническо обслужване и електронни логистични услуги; и електронно здравеопазване. Бяха създадени регионални мрежи за държавите от Източното партньорство за всяка от тези теми и бяха изготвени планове за действие за периода 2017—2020 г.

Работата по прилагането на политиката за регионално развитие в държавите от Източното партньорство продължава. Например през 2016 г. Молдова прие нова многогодишна национална стратегия за регионално развитие за периода 2016—2020 г.⁴³, а Армения направи същото за периода 2016—2025 г.⁴⁴ На юг децентрализацията и регионализацията са ключови елементи на прехода в Тунис. Важните промени от 2016 г. тук включват създаването на Министерство на местните въпроси и околната среда⁴⁵, както и приемането на нов план за териториално развитие за 2016 г.⁴⁶

Поради големия дял на младите хора в общото население на държавите от южното съседство образователният сектор е приоритет. Програми за професионално образование и обучение (ПОО) се подпомагат в Йордания, Мароко, Алжир, Египет и Тунис. През декември 2016 г. ЕС и Тунис стартираха програмата „Партньорство за младежта“ със специален акцент върху образованието, професионалното обучение, заетостта и мобилността. В Палестина секторите на основното и средното образование се подкрепят по линия на механизма PEGASE⁴⁷, както и чрез приноса на ЕС за Агенцията на ООН за подпомагане и строителство за палестинските бежанци в Близкия изток (UNRWA)⁴⁸ в Палестина.

Обучението и младежкото сътрудничество се подкрепят от програмата „Еразъм+“. Само чрез проектите през 2016 г. 4900 студенти и академичен персонал от района на Южното Средиземноморие и 4100 студенти от Източното партньорство ще получат

⁴² <https://europa.eu/capacity4dev/file/30742/download?token=r01Vw6AD>

⁴³ http://particip.gov.md/public/files/Moldova_2020_ENG1.pdf

⁴⁴ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/armenia_development_strategy_for_2014-2025.pdf

⁴⁵ *Ministre des affaires locales et de l'environnement.*

⁴⁶ <http://www.tunisia2020.com/plan-2016-2020/>

⁴⁷ *Mécanisme Palestino-Européen de Gestion de l'Aide Socio-Economique:*

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-08-94_en.htm

⁴⁸ Агенцията на ООН за подпомагане и строителство за палестинските бежанци в Близкия изток.

подкрепа, за да учат, да преподават или да преминат обучение в Европа (като в същото време 2400 и 1900 европейци ще заминат в съответните съседни държави). 57 нови проекта за изграждане на капацитет допълнително подкрепят модернизирването на системите за висше образование и университетите в съседните държави.

През 2016 г. около 8900 младежи и младежки работници от съседните държави участваха в проекти за неформално образование, като обмен, обучение и доброволчески дейности (6700 от Източното партньорство и 2200 от района на Южното Средиземноморие).

По линия на EU4Youth в рамките на програмата „Еразъм+“ беше създаден нов раздел за младежи „Източно партньорство“, насочен към изграждането на капацитет на младежки организации в областта на гражданското участие и предприемачеството. Подобен раздел за младежи беше създаден и в Тунис.

През 2016 г. научноизследователската дейност и иновациите бяха подкрепени чрез стартирането на инициативата EU4Innovation с цел да се предостави единна видима рамка за всички дейности на ЕС в подкрепа на укрепването на капацитета за иновации на държавите от Източното партньорство. Две споразумения, всяко от които на стойност 50 млн. EUR, по програма InnovFin на Европейската инвестиционна банка за предоставяне на гаранции за иновативни предприятия, бяха подписани с банки в Украйна и Грузия.

В допълнение към програмата „Еразъм+“, участието в „Творческа Европа“ (за Грузия, Молдова, Украйна и Тунис), COSME⁴⁹ и „Хоризонт 2020“, включително действие „Мария Склодовска-Кюри“, отваря нови възможности за сътрудничество за администрациите, предприятията, университетите, операторите в културната и аудио-визуалната сфера, специалистите, младите хора, студентите и изследователите. Инициативата EaP Connect позволява на изследователите и студентите от Източното партньорство да осъществяват виртуално сътрудничество със свои колеги в над 10 000 научноизследователски и образователни учреждения в Европа. Програмата за култура и творчество в Източното партньорство предоставя важна подкрепа за изграждането на капацитет за развитие и професионализиране на културния сектор в държавите от Източното партньорство. Тунис, Грузия и Армения станаха членове на „Хоризонт 2020“ през 2016 г. (като се присъединиха към Молдова, Украйна и Израел). Армения се присъедини към COSME през януари 2016 г., а Украйна ратифицира споразумението за COSME през февруари 2017 г. Освен това Украйна се присъедини към Програмата за научни изследвания и обучение на Европейската общност за атомна енергия.

Дейностите за изграждане на капацитет за интелигентна специализация, които Европейската комисия започна през 2016 г. с Тунис, Молдова и Украйна, имат голям потенциал да стимулират основаното на иновации икономическо развитие в държавите партньори от ЕПС и продължават през 2017 г.

⁴⁹ Европейска програма за малки и средни предприятия.

Енергийната сигурност е от основно значение за политическата и социалната стабилност в съседните държави, поради което ЕС активно насърчава по-специално използването на възобновяеми енергийни източници и енергийната ефективност. ЕС засилва координацията с МФИ чрез целенасочени действия, включително в областта на енергийната ефективност, в редица пилотни държави (Тунис, Грузия и Украйна), където финансовата помощ ще бъде придружена от регулаторна реформа. ЕС продължи да развива стратегическо партньорство в областта на енергетиката с Алжир. В този контекст през 2016 г. в столицата Алжир се проведе успешен стопански форум в областта на енергетиката ЕС—Алжир и стартира нов проект за сътрудничество, насочен към подкрепа на възобновяемите източници на енергия и енергийната ефективност⁵⁰. В Египет ЕС допринесе за финансирането на най-голямата вятърна електроцентрала в света, а в Мароко — на най-голямата в света електроцентрала, използваща слънчева енергия. В Йордания ЕС финансира две пилотни съоръжения — едно за производство на вятърна енергия и едно за концентрирана слънчева енергия.

Взаимната свързаност и енергийната ефективност са сред четирите приоритета на Срещата на високо равнище в Рига, като за тях са разпределени 38 % от средствата за региона. През ноември 2016 г. ЕС подписа меморандум за разбирателство с Украйна относно стратегическото партньорство в областта на енергетиката, чиято цел е разширяване на сътрудничеството във всички приоритетни области, обхванати от енергийния съюз, и сближаване на украинския енергиен пазар с европейския. Беше постигнат напредък и по отношение на укрепването на енергийните връзки между Молдова и Румъния с подписването на договори за заем за изграждане на газопрееносната мрежа Унген-Кишинев, както и със завършване на проучването относно осъществимостта на електропрееносните връзки. В Грузия и Азербайджан продължават строителните работи за разширяването на газопровода в Южен Кавказ, който е първият ръкав на Южния газов коридор към ЕС.

Новата програма EU4Energy, започнала през юни 2016 г., акцентира върху енергийната сигурност, устойчивата енергия и развитието на пазара, като обединява държавите от източното съседство с Централна Азия. Източноевропейският фонд за партньорство в областта на енергийната ефективност и околната среда (E5P) беше разширен географски извън Украйна и Молдова към Армения, Грузия, а наскоро и към Беларус.

През декември 2016 г. министрите на енергетиката на Съюза за Средиземноморието приеха декларация за енергетиката⁵¹, която насърчава интегрирането на енергията от възобновяеми източници, подкрепя разгръщането и увеличаването на мащаба на решения за енергийна ефективност, укрепва енергийната сигурност, насърчава взаимната свързаност, инвестициите и изграждането на капацитет чрез три тематични платформи, обхващащи приоритетните области на политиката, а именно природен газ, интегриране на пазарите на електроенергия и енергия от възобновяеми източници и енергийна ефективност.

⁵⁰ http://portail.cder.dz/IMG/article_PDF/article_a5786.pdf

⁵¹ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15224-2016-INIT/en/pdf>

Сътрудничеството в областта на енергетиката е тясно свързано с работата по изменението на климата. Действията в областта на околната среда продължиха на основата на диалога в сферата на политиката и се подкрепят чрез текущи двустранни проекти (най-вече туининг проекти, техническа помощ, Програмата за техническа помощ и обмен на информация (TAIEX) и механизма за инвестиции по линия на добросъседството (NIF)) и регионални програми. Повечето държави от ЕПС подписаха Парижкото споразумение относно изменението на климата, като много от тях го ратифицираха през 2016 г. и началото на 2017 г. Въпреки някои инициативи в тази област реформите остават разпокъсани и политическата воля на високо равнище да се гарантира устойчивост във връзка с въздействието от изменението на климата остава слаба. ЕС и Мароко осъществиха тясно сътрудничество в контекста на подготовката на 22-та сесия на Конференцията на страните (COP22) по Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата, която се проведе през ноември 2016 г. в Маракеш.

В областта на транспорта и свързаността през юни 2016 г. беше постигнато споразумение на високо равнище между ЕС и министрите на държавите от Източното партньорство относно индикативните карти за разширяване на основната мрежа на TEN-T към държавите от Източното партньорство, като в момента текат свързаните с това процедури. Целта е да се гарантират координацията, стандартизацията и приоритизирането, които са необходими за големите инвестиции в тази основна транспортна мрежа, включително проектите с малък мащаб, насочени към премахване на препятствията. Пътната безопасност в региона на ЕПС е друг ключов сектор на сътрудничеството. В декларация, публикувана през юни 2016 г.⁵², ЕС и министрите на държавите партньори от региона на Средиземноморието приветстваха извършената техническа работа по индикативните карти за разширяване на TEN-T в средиземноморския регион.

В източните държави проектите за техническа помощ в областта на морската безопасност и сигурност продължават да се изпълнява от Европейската агенция по морска безопасност. Европейската агенция за авиационна безопасност предоставя помощ в областта на гражданското въздухоплаване, безопасността и сигурността. Турция, Иран и някои държави от Централна Азия също участват в тези проекти. ЕС сключи споразумения в областта на въздушния транспорт с Молдова и Грузия. На юг се осъществяват регионални проекти за техническа помощ в областта на морската безопасност, авиационната безопасност, автомобилния транспорт, железопътния транспорт, градския транспорт и логистиката. Всеобхватните споразумения за въздушен транспорт, сключени между ЕС и Мароко, Израел, Йордания и в процес на обсъждане с Тунис, допринасят за насърчаване на устойчивото социално-икономическо развитие и свързаност.

ЕС работи съвместно с партньорите по ЕПС за подкрепа на реформите, свързани със здравето, за укрепване на здравните системи и за предоставяне на всеобщо здравно осигуряване, което ще спомогне за насърчаване на сближаването на обществото и ще допринесе за икономическия растеж.

⁵² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10226-2016-INIT/en/pdf>

Сигурност

Източният и южният регион страдат както от активни, така и от замразени конфликти, със значителни жертви, големи групи вътрешно разселени лица и бежанци, както и мащабна икономическа и политическа несигурност. Тероризмът, насилственият екстремизъм и различните форми на организирана престъпност се отразяват както на ЕС, така и на съседните му държави. По тези причини подобряването на сигурността е обща цел от значение за всички държави от ЕПС.

По отношение на управлението и реакцията при кризи, няколко цивилни мисии по линия на общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО) и мисии за граничен контрол бяха изпратени в Украйна, Грузия, Молдова, Палестина и Либия и се подкрепят финансово от държавите — членки на ЕС, или доверителните фондове на ОПСО. В Украйна ЕС е предоставил около две трети както от бюджета, така и от наблюдателите за специалната мисия за наблюдение в Украйна (което включва и отделния принос, предоставен от държавите — членки на ЕС). Консултативната мисия на Европейския съюз за реформа в сектора на гражданската сигурност в Украйна (EUAM Ukraine) предоставя стратегически консултации на Украйна за разработването на ефективни, устойчиви и отговорни служби по сигурност с цел да се помогне за укрепване на устойчивостта на държавата и върховенството на закона. Полицейската мисия на Европейския съюз за палестинските територии (EUPOL COPPS) увеличи видимата ангажираност на ЕС в подкрепа на силите за сигурност на палестинската власт (РА), като допринесе също и за улесняване на диалога и изграждане на доверие по въпросите на сигурността между палестинската власт и израелските органи за сигурност. След приемането на прегледа на ЕПС повече от 2000 служители от източни и южни партньори са се възползвали от общо и специализирано обучение, проведено от Европейския колеж по сигурност и отбрана в областта на ОПСО, реформата в сектора за сигурност, укрепването на мира и защитата на цивилното население. Украйна, Грузия и Молдова участват в мисии/операции на ОПСО на ЕС с финансова подкрепа от държавите — членки на ЕС. В тяхната съвместна декларация от 2016 г.⁵³ ЕС и НАТО се ангажираха да засилят тяхното сътрудничество и координация чрез набор от конкретни мерки, които целят да подкрепят усилията на партньорите за изграждане на капацитет в Източното и Южното съседство и да повишат тяхната устойчивост. ЕС засили работата с партньорите по ЕПС по хибридни заплахи и определянето и предоставянето на мерки за подкрепа за тяхното намаляване. Алжир подписа административно споразумение с ЕС за гражданска защита с цел засилване на сътрудничеството си в областта на управлението на риска от бедствия. Работа по хуманитарната помощ започна също така и в рамките на стратегическия диалог на ЕС с Лигата на арабските държави.

ЕС подкрепи продължаващия диалог по конфликтите, засягащи Украйна, Грузия, Молдова, Армения и Азербайджан с цел постигането на мирни и устойчиви решения. В Грузия ЕС съпредседателства Международните преговори в Женева за разрешаване на

⁵³ <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/07/08-eu-nato-joint-declaration/>

конфликта и настоява за продължаване на междуличностните контакти на цялата територия на Грузия. Като активен наблюдател във формата 5+2⁵⁴ за процеса на уреждане на конфликта в Приднестровието, включително чрез внасяне на предложения, изготвени от финансираната от ЕС Мисия за съдействие в областта на граничния контрол (EUBAM) за решаване на конкретни проблеми, и с елементи на мерки за изграждане на доверие, ЕС подкрепяше усилията, предприети през 2016 г. от Германското председателство на ОССЕ. Тези усилия доведоха до възобновяване на разговорите за уреждане на проблема в Берлин през юни 2016 г. и приемането на протокол между страните по основните проблеми, които трябва да бъдат решени, за да се насърчи разрешаването на един конфликт, който пречи на Молдова вече 25 години. От 1 януари 2016 г. правилата на споразумението за задълбочена и всеобхватна зона за свободна търговия между ЕС и Молдова⁵⁵ бяха разширени, за да включат Приднестровието, което позволява на икономическите оператори в този регион да продължат да се възползват от преференциална търговия с ЕС. Конфликтът в Нагорни Карабах ескалира сериозно през 2016 г. ЕС продължава да призовава двете страни да спазват примирието, да смекчат тона на изказванията си и да се включат в преговори по същество за постигане на мир под егидата на Минската група на ОССЕ. Чести посещения на специалния представител на Европейския съюз (СПЕС) в региона са в подкрепа на усилията на съпредседателите на Минската група и продължаващите дейности за изграждане на мира и показват интереса и участието на ЕС в мирното разрешаване на този проточил се конфликт.

Сътрудничеството с южните партньори в борбата с тероризма и предотвратяването на радикализацията, водеща до насилствен екстремизъм се засилваше. Диалози относно подобряването на сигурността и борбата с тероризма, както и посещения на високо равнище бяха проведени в региона, особено в Тунис, Ливан, Йордания, Израел и Египет, водейки до конкретни резултати. Експерти по сигурността/борбата с тероризма бяха включени в делегациите на ЕС в Алжир, Йордания, Либия, Мароко, Тунис и Ливан с пряката подкрепа на държавите членки, за да допринесат за по-добра ситуационна осведоменост за местния контекст, както и определянето на цели, основани на доказателства, проекти за изграждане на капацитет. Те също така действат като отправна точка за въпросите на борбата с тероризма и противодействието на насилствения екстремизъм за местните и чуждестранните партньори, например в платформата за координиране на донорите в Тунис или на срещите на глобалния форум за противодействие на тероризма.

Реформата в сектора за сигурност (РСС) е ключова за дългосрочната стабилизация на съседните държави, както като средство за изграждане на отговорни институции, така и като част от мерките за изграждане на мир и доверие. Подкрепата на ЕС за РСС в трети държави вече е оформена от наскоро приетата политика на ЕС за РСС⁵⁶. В края на 2016 г. ЕС започна тематична оценка на подкрепата от ЕС за РСС в съседните държави

⁵⁴ Приднестровието, Молдова, Украйна, Русия и ОССЕ, плюс САЩ и ЕС като външни наблюдатели

⁵⁵ http://eeas.europa.eu/archives/delegations/moldova/documents/eu_moldova/argumentaire_en.pdf

⁵⁶ JOIN(2016) 31 final от 05 юли 2016 г.

и държавите, участващи в процеса на разширяване на ЕС⁵⁷. Молдова беше първата държава, където ЕС разположи нов съветник по РСС, който да дава насоки относно прилагането на стратегията за национална сигурност, развитието на националната рамка и капацитет по отношение на ОПСО, както и улесняването на Молдова при участие в мисии и операции.

Подкрепата за РСС в Тунис цели модернизиране на сектора за сигурност, подобряване на граничната сигурност и интегриране на капацитета за граничен контрол и модернизиране на разузнавателните служби, като същевременно се възстанови доверието сред населението. В Ливан програмата за интегриран граничен контрол подкрепя ливанските органи чрез прилагането на нова система за управление на данните за граничен контрол и център за обучение. ЕС също така подкрепя организационното развитие на всички ливански национални агенции за сигурност чрез техническа помощ, оборудване, обучение и посещения до Европа.

На изток ЕС също допринася значително за прилагането на програмата за интегриран граничен контрол, по-специално по отношение на молдовско-украинската граница, включително чрез продължаване на финансирането от ЕС за EUBAM. Правните рамки за гранични проверки и в двете държави са били приведени в съответствие със стандартите и най-добрите практики на ЕС. Регламентите за наблюдението по границите в Молдова и Украйна доближават посочените в Кодекса на шенгенските граници. Интегрираното управление на границите на Грузия също е в съответствие с европейските стандарти. През 2016 г. ЕС продължи да подкрепя изграждането на капацитет за митниците и службите за гранична охрана на държавите от Източното партньорство чрез Европейската агенция за гранична и брегова охрана (ЕАГБО), Световната митническа организация и различни програми и инициативи⁵⁸. Спирането на организираната престъпност, прането на пари и финансирането на тероризма е приоритет за вътрешната сигурност на ЕС. През 2016 г. ЕС отпуска целево финансиране в подкрепа на държавите от ЕПС за тяхното използване на ИТ системите и базите данни на Интерпол. Агенциите на ЕС, като ЕАГБО, Европол, CEPOL (Агенцията на Европейския съюз за обучение в областта на правоприлагането), ЕЦМНН (Европейския център за мониторинг на наркотици и наркомании) и Евроюст постепенно вземат повече участие в осигуряването на подкрепа за изграждане на капацитет на държавите партньори и засилване на обмена на оперативна и стратегическа информация с държавите партньори от ЕПС, за да помогнат в борбата с организираната престъпност, както и с тероризма, контрабандата на мигранти и трафика на малки оръжия, хора и наркотици както в ЕС, така и в засегнатия регион. Държавите в Южна и Централна Азия и Източна Африка също са включени (програмата EU-Act⁵⁹) за по-добро преодоляване на трансрегионалните предизвикателства.

⁵⁷ http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/plan_2016_282_evaluation_ssr_en.pdf

⁵⁸ Доклад за напредъка, в допълнение към заключенията на Съвета относно митническото сътрудничество с източните съседни държави, предвижда актуализация за митническите отношения с източните партньори. COM(2016) 375 final, 14 юни 2016 г.

⁵⁹ Програма за координация на грижите и внедряване на дистанционното здравеопазване (АСТ), <https://www.act-program.eu/about>.

Трансрегионалната програма на ЕС за борба срещу изпирането на пари/противодействие на финансирането на тероризма (БИП/ПФТ) беше разширена в посока към южните държави от ЕПС, за да им се помогне при изпълнението на препоръките⁶⁰ на Специалната финансова работна група относно изпирането на пари и финансирането на тероризма, която е ключовият участник, който определя международните стандарти по тези въпроси.

Сателитният център на ЕС (SatCen) е допринесъл значително с анализ⁶¹ относно изискванията за информация в Източна Европа и Средиземноморския регион с оглед на сериозните заплахи, включително тероризма, незаконната миграция, пиратството и организираната престъпност. По-специално SatCen беше използван интензивно в подкрепа на ЕАГБО и военната операция на Европейския съюз в южната част на Централното Средиземноморие (EUNAVFOR MED операция SOPHIA) за въпроси, свързани с граничния контрол и миграцията, и предостави обширен анализ за специалната мисия на ОССЕ за наблюдение в Украйна при проверката за изпълнението на споразуменията от Минск.

Подкрепата на ЕС се предоставя на всички държави от ЕПС за привеждане в съответствие с Конвенцията от Будапеща на Съвета на Европа в областта на борбата с киберпрестъпността и нейното по-нататъшно популяризиране⁶². Сътрудничеството и контактите с Йордания, Ливан, Израел и Мароко напредва добре. В Украйна ЕС започна да подкрепя усилията на правителството по отношение на киберсигурността в тясно сътрудничество с двустранните усилията на държавите членки в района.

Сближаването със стандартите на други инструменти на Съвета на Европа по въпроси на материалното наказателно право се насърчава от съфинансираната от ЕС програма Юг на Съвета на Европа или програма Euromed Justice IV, която в крайна сметка ще улеснява съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси между южните държави от ЕПС и държавите — членки на ЕС.

Дейностите на Центровете за високи постижения (ЦВП) за намаляване на риска от химични, биологични, радиологични и ядрени оръжия (ХБРЯ) бяха увеличени, като вече обхващат 56 държави в световен мащаб, включително няколко държави в региона на Близкия Изток и Северна Африка⁶³, както и с нови инициативи за борба с тероризма и защита на критичните инфраструктури. Целите за 2017 г.⁶⁴ включват учения и теоретични упражнения за управление на последиците от ХБРЯ в Близкия Изток. ЕС финансира създаването на регионален център за обучение в Йордания.

⁶⁰ <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>

⁶¹ Въведение в геопространственото разузнаване.

⁶² http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/libe/dv/7_conv_budapest_/7_conv_budapest_en.pdf

⁶³ Терминът *MENA* (Близкия Изток и Северна Африка) обхваща широк *регион*, простиращ се от Мароко до Иран, включително всички Близкоизточни държави от региона на Машрек и Магреб.

⁶⁴ Приложение IV към Решение за изпълнение на Комисията (C(2016)4773 final от 27 юли 2016 г.) за годишната програма за действие за 2016 г. за член 5 от инструмента, допринасящ за стабилността и мира, трябва да се финансира от общия бюджет на Съюза.

Миграция и мобилност

Незаконната миграция и принудителното разселване са основни въпроси, пораждащи безпокойство, и изискват многостранна реакция. ЕС е въвел цялостен подход към миграцията, който обхваща усилия за намаляване на незаконната миграция, за насърчаване на законната миграция и мобилността, за максимално увеличаване на въздействието на миграцията върху развитието и справяне с първопричините, както и за ефективно управление на границите при зачитане на правото на гражданите на ЕС на свободно движение в рамките на ЕС. Това е отразено в Съобщението относно създаването на нова рамка за партньорство с трети държави в рамките на европейската програма за миграцията⁶⁵ и Съобщението относно принудителното разселване и развитието⁶⁶ и свързаните с тях заключения на Европейския съвет от юни 2016 г.⁶⁷. Целта е да се засили сътрудничеството по въпросите на миграцията и да се прокара нов подход за увеличаване на устойчивостта и укрепване на самостоятелността на насилствено изселените и техните приемащи общности.

Изключително тревожната ситуация относно миграцията по маршрута през Централното Средиземноморие — с около 700 000 до 1 милион мигранти, блокирани в Либия, над 180 000 лица, незаконно напускащи тази държава към Италия и близо 5 000 смъртни случая при преплуването на морето през 2016 г. — накара Комисията и върховния представител да приемат Съвместно съобщение относно „Миграцията по маршрута през Централното Средиземноморие. Управление на потоците, спасяване на човешки живот“ през януари 2017 г.⁶⁸. Амбицията е да се намали броят на загубените животи в морето, да се засили борбата срещу контрабандистите и трафикантите, да се гарантира защитата на правата на мигрантите, по-специално на децата и другите уязвими групи лица, да се подкрепят приемните общности и да се увеличат подпомогнатите доброволни връщания чрез набор от действия, които ще се възползват от финансиране в размер на 200 млн. EUR през 2017 г. от Извънредния доверителен фонд на ЕС за стабилност и преодоляване на първопричините за незаконната миграция и разселването на хора в Африка. Либия е основната цел на намесата на ЕС с фокус също така и върху южните либийски граници и засиленото сътрудничество с Египет, Тунис и Алжир, включително регионални инициативи като Средиземноморската мрежа „SEAHORSE“.

ЕС е работил в тясно сътрудничество с държавите членки на процесите от Рабат и Хартум⁶⁹ (както съседните държави, така и по-широките регионални партньори) за изпълнение на договорените действия от Срещата на върха по въпросите на миграцията във Валета (ноември 2015 г.). ЕС увеличава усилията за засилване на сътрудничеството по въпросите на миграцията в държавите от Северна Африка чрез засилен политически

⁶⁵ Съобщение относно създаването на нова рамка за партньорство с трети държави в рамките на европейската програма за миграцията, COM(2016)385 final, 7.6.2016 г.

⁶⁶ COM(2016) 234 final, 26 април 2016 г.

⁶⁸ JOIN(2017) 4 final от 25 януари 2017 г.

⁶⁹ Информационна справка на Европейската комисия за сътрудничеството на Европейския съюз с Африка относно миграцията: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4832_en.htm

диалог, както и чрез задълбочено техническо и финансово сътрудничество. Предложения за започване на диалог относно миграцията са обсъдени също и с Алжир и Египет.

Безвизовият режим, предоставен от ЕС на Молдова през 2014 г., който позволи на над 850 000 молдовски граждани да пътуват без визи в Шенгенската зона, работи добре, с много нисък процент на откази. Европейската комисия публикува законодателни предложения за безвизови режими с Грузия и Украйна съответно през март и април 2016 г., Грузия получи либерализиране на визовия режим на 28 март 2017 г., а законодателството за предоставяне на безвизов режим на Украйна беше прието на 11 май 2017 г.

През юни 2016 г. Европейската комисия предложи преразгледана директива за синята карта⁷⁰ с цел създаване на единна схема за целия ЕС, предлагаща повече яснота и намаляване на бюрокрацията.

В допълнение на това партньорствата за мобилност предлагат рамка за всеобхватно сътрудничество с държавите партньори, за да се решат проблемите с мобилността, включително, когато е възможно, и визовите въпроси, както и необходимостта да се улесни връщането и обратното приемане на незаконните мигранти. ЕС е сключил редица споразумения за обратно приемане с държавите партньори от ЕПС (Армения, Азербайджан, Грузия, Молдова и Украйна), подписани заедно със споразуменията за визови облекчения, които предвиждат ясни задължения и процедури за органите на държавата партньор и държавите — членки на ЕС, относно това кога и как да се приемат обратно хора, които са с нередовен статут. Изпълнението на партньорството за мобилност ЕС-Молдова от 2008 г. и сътрудничеството за обратно приемане и връщане (в рамките на споразумението за обратно приемане) дават положителни резултати. Продължи предоставянето на значителна финансова подкрепа от ЕС за изпълнението на партньорството за мобилност в Мароко и за неговата нова миграционна политика, която включва узаконяването на 25 000 незаконни мигранти в Мароко. През октомври 2016 г. ЕС и седем държави — членки на ЕС, подписаха споразумение за партньорство за мобилност с Беларус, имащо за цел укрепване на сътрудничеството в областта на миграцията, убежището и управлението на границите. Редица проекти на ЕС подкрепят партньорството за мобилност с Азербайджан. Партньорството за мобилност с Армения също така е активно, отчасти поради текущ проект за подкрепа на миграцията и управление на границите, финансиран от Европейския инструмент за съседство (ЕИС). ЕС е в процес на договаряне на партньорство за мобилност с Ливан. ЕС в момента договаря нови споразумения за визови облекчения и обратно приемане в контекста на партньорствата за мобилност с Мароко, Тунис, Йордания и Беларус.

Механизмът на партньорството за мобилност стартира през януари 2016 г. и има за цел да подкрепя подготовката и прилагането на партньорствата за мобилност и общите програми за миграция и мобилност чрез предоставяне на целева, гъвкава и индивидуализирана помощ.

⁷⁰ SWD(2016) 194 final от 7 юни 2016 г.

Допълнителна стъпка, предприета от ЕС за повишаване на неговия капацитет за координация с държавите партньори по въпросите на миграцията, беше откриването през 2016 г. на 15 длъжности за европейски служители за връзка по въпросите на миграцията (EMLO), командировани от правителствата на ЕС в делегациите на ЕС, включително Тунис, Йордания и Ливан.

4. ФИНАНСОВА ПОМОЩ ЗА ПОДКРЕПА НА СЪСЕДНИТЕ ДЪРЖАВИ

През 2016 г. помощта по линия на Европейския инструмент за съседство (ЕИС) възлизаше на ангажименти за над 2,3 млрд. EUR. Тази помощ допринася за целите на политиката на обновената ЕПС, което също така подчертава необходимостта от по-ефективно предоставяне и по-голяма гъвкавост при използването на финансовата помощ от ЕС.

След прегледа ЕС обедини редица различни инструменти с цел по-нататъшно подобряване на координацията и съгласуваността на всички условия за предоставяне на помощ. За тази цел програмите за сътрудничество при предоставяне на помощ бяха допълнени с други дейности, разработени и ръководени от партньорски институции с по-стратегическо използване на смесеното финансиране, TAIEХ и туининг. По-специално TAIEХ и туининг бяха пренасочени с цел създаване на по-тясно полезно взаимодействие между дейността по политиката и програмирането на финансовата помощ.

ЕС продължава активно да подкрепя съседните си държави, които са изправени пред изключителен недостиг на външно финансиране, чрез своя инструмент за макрофинансова помощ (МФП). Комисията предостави макрофинансова помощ на Украйна в размер на 600 млн. EUR през април 2017 г., а през май 2017 г. отпусна на Грузия последният транш от 23 млн. EUR. Новата операция на МФП за Молдова, включваща до 100 млн. EUR, понастоящем е в процес на приемане от Европейския парламент и Съвета. През 2016 г. за подпомагане на южното съседство ЕС одобри също и последващите операции за макрофинансова помощ за Тунис (500 млн. EUR) и Йордания (200 млн. EUR) в подкрепа на икономиките на държавите, които бяха засегнати от проблеми със сигурността и регионални конфликти. Освен това, с цел да се увеличи капацитетът на ЕС да отговаря на нуждите на съседните държави, Комисията предложи да се увеличи годишният кредитен капацитет за отпускане на макрофинансова помощ на 2 млрд. EUR. Механизмът за инвестиции по линия на добросъседството (NIF) мобилизира предоставените от ЕС безвъзмездни средства, имащи за цел да се позволят или значително подобрят операциите по отпускане на заеми, извършвани от европейските финансови институции (ЕФИ), и отбеляза значително увеличение от създаването си насам — както по отношение на наличните суми, така и по отношение на неговото използване.

Подрегионалното, регионалното и обхващащото цялото европейско съседство сътрудничество бяха подобрени в рамките на програмите по Европейския инструмент за съседство (ЕИС), както и трансграничното сътрудничество.

Съвместно програмиране и засилена координация с държавите — членки на ЕС

В съответствие с Регламента за Европейския инструмент за съседство (ЕИС)⁷¹, Прегледа на ЕПС⁷² и Заключенията на Съвета относно засилването на съвместното планиране от 12 май 2016 г.⁷³ ЕС се движи в посока към повече съвместно програмиране в съседните държави. Вторият програмен период (2017/2018—2020 г.) за държавите от ЕИС предоставя възможност за напредък в това отношение. Съвместното програмиране е ефективен инструмент за засилване на координацията в ЕС на равнището на отделните държави и сектори и за определяне и разработване на общи приоритети. То засилва координирания диалог по политиката, както и съвместния анализ, обмяна на информация, инициативите за съвместно изпълнение, съвместния мониторинг и съвместната оценка. Палестина е най-добрият пример в този процес с документ за съвместно програмиране, който е резултат от обсъжданията сред европейските партньори за развитие, палестинските министерства, организациите на гражданското общество, бизнес общността, Организацията на Обединените нации и много други основни участници. В Молдова и Мароко посолствата на държавите членки и делегацията на ЕС одобриха съвместен анализ⁷⁴ на социално-икономическите предизвикателства, пред които е изправена държавата. Поради кризата годишното програмиране в Украйна за периода 2014—2017 г. беше заменено от приемането на редица специални мерки, за които Комисията и ЕСВД осигуриха много тясно сътрудничество и координация с държавите — членки на ЕС, чиито агенции за развитие са все по-активни като партньори по изпълнението.

Дейности за съвместно програмиране са били интегрирани също и в мисиите в Тунис през октомври 2016 г. и Йордания и Ливан през ноември 2016 г., както и в Египет през март 2017 г. В Армения делегацията на ЕС и посолствата на държавите членки участваха в процес на всеобхватен съвместен анализ, в Азербайджан съвместното програмиране с държавите — членки на ЕС, Швейцария и Норвегия е специално насочено към професионалното образование и обучение (ПОО), а през декември 2016 г. ръководителите на мисии на ЕС договориха пътна карта.

Засилено сътрудничество с европейските финансови институции (ЕФИ) и международните финансови институции (МФИ), включително чрез смесено финансиране

Като признава важната роля на международните финансови институции, през 2015 г. Комисията стартира инициатива за засилено сътрудничество с най-подходящите финансови институции за развитие, действащи в региона. Целта е по-добро мобилизиране на ефективността и въздействието на общите цели на институциите в рамките на европейското съседство, като напр. засилване на растежа, напредък в икономическия преход, насърчаване на устойчивото социално-икономическо развитие

⁷¹ Регламент (ЕС) № 232/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2014 г. за създаване на Европейски инструмент за съседство

⁷² JOIN(2015) 50 final от 18 ноември 2015 г.

⁷³ <http://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2016/05/12-conclusions-on-stepping-up-joint-programming/>

⁷⁴ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/joint_analysis_0.pdf

и насърчаване на политическата стабилност. Общи екипи подготвят съвместна работа върху приоритетни области на сътрудничество, която завършва всяка година с многостранна среща на високо равнище, където се оценява напредъкът и се определят нови цели за следващата година.

С оглед на засилването на сътрудничеството със Световната банка (СБ) в южното съседство ЕС организира през 2016 г. първия Ден на ЕС-СБ за региона на Близкия Изток и Северна Африка, като събра директорите на СБ за отделните държави и ръководителите на ЕС на сътрудничеството в региона. За да се засилят диалогът, координацията и сътрудничеството в Източното съседство, бяха проведени регионални координационни срещи между Комисията и съответно Световната банка, Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) и Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). Предвид тяхното съответно активно участие в Украйна, Комисията редовно организира посветени на държавите дни с ЕИБ и ЕБВР и Световната банка. Освен това Комисията предложи увеличаване на мандата си за външно кредитиране, за да подкрепи Инициативата на ЕИБ за икономическа устойчивост.

ЕС продължи своите операции за смесено финансиране чрез механизма за инвестиции по линия на добросъседството. Той допълнително задълбочи сътрудничеството с ЕБВР, ЕИБ, СБ, KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau) и Френската агенция за развитие (Agence Française de Développement) през 2016 г. чрез стартиране на „Инициативата на ЕС за финансово включване“⁷⁵, насочена към мобилизиране на средства за финансирането на МСП от южното съседство. В контекста на задълбочените и всеобхватни зони за свободна търговия, създадени между ЕС и Грузия, Молдова и Украйна, ЕС съвместно с ЕБВР, ЕИБ и KfW въведе Механизма за задълбочени и всеобхватни зони за свободна търговия за МСП, който започна напълно да функционира през 2016 г. Основните цели на механизма са подкрепа на МСП в тези държави и увеличаване на тяхната конкурентоспособност, улесняване на достъпа до финансиране, подпомагането им при използването на нови възможности за търговия и спазването на стандартите за безопасност на храните, техническите стандарти и стандартите за качество на ЕС, както и при прилагането на мерките за защита на околната среда, необходими за осъществяването на задълбочените и всеобхватни зони за свободна търговия.

През 2016 г. нови ангажименти на ЕС в размер на 6,7 млрд. EUR бяха координирани чрез Инициативата за координиране на инвестициите в Южното Средиземноморие (AMICI), съфинансирана от ЕС и държавите членки. Това се сравнява с 5,2 млрд. EUR през 2015 г. (+25 %), даващи възможност за нови проекти за обща инвестиция от 14 млрд. EUR (+27 %). Основната част от подкрепата на ЕС е предоставена чрез заеми и капиталово финансиране (76 %).

В допълнение към засиленото сътрудничество с ЕФИ и МФИ, ЕС също така предприе засилено координиране с донорите от държави извън ЕС. По-тесното участие с арабски, ислямски и регионални партньори има за цел да не се допуска припокриване на

⁷⁵ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/neighbourhood/pdf/key-documents/nif/20160601-introductory-note-on-the-eu-initiative-for-financial-inclusion.pdf>

дейности и да се изгради потенциално взаимно допълване. През 2016 г. тази инициатива беше продължена с организирането на координационна среща на високо равнище между ЕС и основните арабски и ислямски финансови институции в рамките на пролетните срещи на Световната банка/Международния валутен фонд. ЕС председателства редовните срещи на донорите за координиране на реакцията спрямо кризата в Сирия. По отношение на Украйна, Групата за подкрепа на Украйна редовно организира координационни срещи нагоре по веригата по стратегически въпроси в Брюксел, като по този начин допълва интензивната координация вътре в държавите.

Доверителни фондове

Доверителните фондове са основен инструмент за предоставяне на бърза помощ на региона съвместно с държавите членки и други донори. Проектите в рамките на ЕС за регионален доверителен фонд в отговор на кризата в Сирия⁷⁶ (създаден през декември 2014 г.) имат за цел покриване на по-дългосрочните нужди от устойчивост и ранно възстановяване (икономически, образователни, социални и психосоциални, санитарни, здравни и други основни услуги) за сирийските бежанци и техните приемащи общности и администрации и вътрешно разселените лица в Йордания, Ливан, Турция и Ирак. Този фонд позволява по-съгласуван и интегриран отговор на ЕС на кризата и понастоящем е един от основните инструменти, чрез които се прилагат новите пактове на ЕС с Йордания и Ливан.

Фондът достигна обща стойност от 932 млн. EUR две години след създаването му и ще достигне 1,3 млрд. EUR до лятото на 2017 г. От тях 815,2 млн. EUR идват от бюджета на ЕС, 92,6 млн. EUR от 22 държави — членки на ЕС, и 24,6 млн. EUR — от Турция. Програми, възлизащи на обща стойност от 767 млн. EUR, са приети от оперативния съвет на фонда, който е съставен от 15 държави — членки на ЕС, и Турция (поради нейната роля за съфинансирането). Сума в размер на 437 млн. EUR е заделена за подписани договори, включително съфинансиране за подпомагане на основното и висшето образование, психосоциалните грижи, устойчивостта и инициативите за осигуряване на препитание, здравето, нуждите от вода и санитарните нужди, както и построяването на училища.

През 2016 г. по линия на Извънредния доверителен фонд на Европейския съюз за Африка⁷⁷, стартиран в рамките на плана за действие от Валета, бяха подкрепени шест програми в Северна Африка с акцент главно върху подобряване на управлението и контрола на миграцията в отговор на нуждите от закрила и с цел преодоляване на първопричините и движещите сили на незаконната миграция. През януари 2017 г. беше обявено допълнително финансиране в размер на 200 млн. EUR в контекста на Съвместното съобщение относно миграцията по маршрута през Централното Средиземноморие.

⁷⁶ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/countries/syria/madad_en

⁷⁷ Решение на Комисията C(2015)7293 final от 20 октомври 2015 г.

Резерв за гъвкавост

В съобщението си относно средносрочния преглед на многогодишната финансова рамка, приета през септември 2016 г.⁷⁸, Комисията предложи създаването на „резерв за гъвкавост“ за външните инструменти, който да позволи на ЕС по-добре да реагира на нови кризи и непредвидени нужди. В рамките на резерва за гъвкавост всеки географски външен инструмент, включително ЕИС, ще запазва неразпределен резерв от 10 % в началото на годината, за да отговори на непредвидени нужди и нови кризи, с възможност за прехвърляне към следващата година на сумите от този резерв, които не са използвани през годината. Резервът за гъвкавост е част от предложеното преразглеждане на Финансовия регламент.

Европейски план за външни инвестиции

През септември 2016 г. Европейската комисия предложи амбициозен Европейски план за външни инвестиции⁷⁹ (наричан по-долу „планът“) за подкрепа на инвестициите в държави партньори в Африка и европейското съседство. Неговата цел е да укрепи партньорствата, да насърчи нов модел на участие на частния сектор във финансирането на големи инвестиции от публичен интерес в региона и да допринесе за изпълнение на целите за устойчиво развитие, като по този начин се отстранят първопричините за незаконната миграция. Предлага се планът да се състои от три допълващи се стълба: i) мобилизиране на инвестиции чрез комбиниране на съществуващите инвестиционни механизми на ЕС (смесено финансиране) с нова гаранция в рамките на новия Европейски фонд за устойчиво развитие (ЕФУР); ii) предоставяне на техническа помощ за подобряване на регулаторната среда за публичните органи и дружествата в държавите партньори; и iii) подобряване на бизнес и инвестиционната среда в държавите партньори чрез насърчаване на доброто управление, борбата срещу корупцията, както и премахване на бариерите пред инвестициите и нарушенията на пазара. Регламентът за гарантиране на Европейския фонд за устойчиво развитие, който е част от първия стълб, в момента е в процес на одобрение.

Този иновативен подход цели да предостави значителни допълнителни средства на държавите партньори под формата на инвестиции от международни финансови институции. Той също така има за цел да включи набор от специализирани тематични, национални и регионални програми на ЕС за сътрудничество за развитие в съчетание със структуриран политически диалог, насочен към подобряване на инвестиционния климат и цялостната среда на изготвяне и изпълнение на политиките в съответните държави.

Със средства на ЕС, възлизащи на обща стойност 3,35 млрд. EUR до 2020 г., ЕФУР се очаква да мобилизира до 44 млрд. EUR допълнителни инвестиции. Ако държавите членки предоставят съпоставим индивидуален принос, той може да мобилизира допълнителни инвестиции в размер на повече от 88 млрд. EUR.

⁷⁸ COM(2016) 603 final, 14 септември 2016 г.

⁷⁹ COM(2016) 581 final, 14 септември 2016 г.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изпълнението на Прегледа на ЕПС отрази една нова решимост да се направи политиката по-целесъобразна с оглед на интересите както на партньорите, така и на държавите — членки на ЕС, и помогна за развиването на отношения, които по-добре отразяват сериозните общи предизвикателства, пред които сме изправени, в съгласуваност със и в подкрепа на изпълнението на Глобалната стратегия на върховния представител.

И въпреки че предизвикателствата в региона продължават да бъдат огромни, ЕС действа с по-голяма гъвкавост и чувствителност спрямо своите партньори, като използва ограничените ресурси с по-голямо въздействие. Основните принципи на политиката — диференциран подход и по-голяма ангажираност — ще продължат да ръководят нейното изпълнение през следващите години чрез дипломатически действия, търговски и инвестиционни отношения, финансова помощ и дългосрочни регионални рамки.

При процес на непрекъснато ангажиране на гражданите на ЕС и гражданите в държавите партньори ЕС също така ще продължи да повишава видимостта на ЕПС, по-специално чрез подчертаване на краткосрочните, средносрочните и дългосрочните ползи от сътрудничеството си със своите съседи.

Този доклад отново потвърждава също и широкото участие на всички заинтересовани страни във връзка с изпълнението на Прегледа, включително въз основа на предложенията, направени по време на проведените през 2015 г. обширни консултации. Това ясно показва, че след приемането на Прегледа са предприети значителни стъпки за изпълнението на тези ангажименти.